

Proposition 2

Idéprogram för Sveriges Elevråd

STYRELSEN FÖRESLÅR ÅRSMÖTET

att anta Idéprogram för Sveriges Elevråd

att ersätta Definition av elevråd på grundskolan med Idéprogram för Sveriges Elevråd

INLEDNING

Sveriges Elevråd arbetar dagligen för en frivillig och självständig organisering av Sveriges elever. Detta görs genom att företrädare elevrådets intressen gentemot skolväsendet, och övriga myndigheter, kommunal-, regional- och rikspolitiska beslutfattare, näringslivet och samhället i stort. Sedan bildandet av Sveriges Elevråd 2010 har det inte funnits fastslaget av årsmötet vilka som är organisationens viktigaste frågor. Det har varit bra under de första fem åren då vi har behövt fokusera på att bygga en stabil organisation.

Nu när vi har en stabilare organisation som växer och blir större anser styrelsen att det är dags att medlemmarna formar en långsiktig vision för det politiska påverkansarbetet. Idéprogrammet vi föreslår i den här propositionen ska besvara vilka frågor Sveriges Elevråd ska prioritera nu och på lång sikt. För att vårt påverkansarbete ska få det genomslag vi hoppas på, vet vi att det måste förankras i hela elevrörelsen och därför vill vi att ni medlemmar beslutar om det.

Idéprogrammet har sitt ursprung från Definitionen av elevråd på grundskolan som antogs på Årsmötet 2013. Där befäste medlemmarna att elevråd på övre grundskolan är demokratiska och självständiga organisationer med en bred verksamhet för alla medlemmar. Definitionen har sedan dess varit grunden för organisationens externpolitiska arbete. Idéprogrammet som styrdokument tydliggör vilka frågor framtida styrelser ska driva när de företräder medlemmarna, och gör således definitionen av elevråd på grundskolan till ett förlegat medlemsägt styrdokument. Idéprogrammet visar också tydligare för politiska makthavare och partier vad vi har för principiella ställningstaganden och vilka frågor vi brinner för.

Förslaget är i stora delar likt det Förutsättningsprogram vår systerorganisation Sveriges Elevkärer, antog på sin kongress 2014. Anledningen till detta är att elevrörelsen står inför liknande utmaningar, och vi i styrelsen är övertygade om att genomslagskraften blir större med agendor som liknar varandra. Sveriges Elevråd strävar efter ett samhälle där det finns ett elevråd på varje högstadieskola i Sverige, som skapar en mer givande skoltid för sina medlemmar genom att tillvarata deras sociala, ekonomiska, kulturella och politiska intressen. För att ett elevråd ska kunna tillvarata sina medlemmars intressen krävs det engagerade elever med egenskaper kopplat till ledarskap, kreativitet och organisering. Men det finns också externa faktorer som påverkar möjligheten att lyckas. Det handlar om förutsättningar som grundar sig i politiska beslut och prioriteringar. Vilka de är och vad vi vill se för politiska reformer för att förbättra dem beskriver vi i det här programmet.

Alla förslag i Idéprogrammet är viktiga för elever som grupp och har till syfte att skapa bättre förutsättningar för elevers organisering. För att beskriva den huvudsakliga organiseringen på övre grundskolan används termen elevråd genomgående genom programmet. Dessa förslag kan bli verklighet för elevråden bara de politiska beslutshavarna har viljan att genomföra dessa reformer.

SÅ HÄR LÄSER DU IDÉPROGRAMMET

RUBRIK

Detta är den politiska fråga som stycket under handlar om.

UNDERRUBRIK

Den berättar vad vi vill uppnå med att driva just den här politiska frågan.

BRÖDTEXT

Här berättar vi vad som är problematiskt inom det aktuella området idag, hur vi ser på det och vad som är lösningen.

PUNKTLISTA

På slutet punktar vi upp de saker som vi uppmanar att makthavare nationellt, regionalt och på huvudmannanivå att göra.

FÖRENINGSFRIHET

ELEVER SKA KUNNA ORGANISERA SIG FÖR GEMENSAMMA INTRESSEN I SKOLAN

Elevråd är ideella föreningar och har enligt grundlagen rätt att finnas och fatta beslut utan påverkan från någon som inte är med i föreningen. Detta innebär att rektorer, lärare eller annan skolpersonal absolut inte, varken direkt eller indirekt, får försöka styra över elevernas fria organisering. Självständigheten skapar engagemang, ägande och ansvarskänsla över den egna organisationen. Därför har den ett instrumentellt värde, men friheten är också en viktig princip som markerar att elevråden är till för eleverna och eleverna endast. De står inte per automatik till skolans eller samhällets tjänst utan är sina egna och har ett existensberättigande oavsett om de tillfredsställer samhällets krav och förväntningar eller inte. Självständiga elevråd på högstadiet ska därför varken ses som ett hot eller som en möjlighet utan som en självklar rättighet. På samma sätt som riksdagen skrivit in arbetstagares rätt att organisera sig i fackförbund och högskolestudenters rätt att organisera sig i studentkårer i särskilda lagar och förordningar borde också elevernas föreningsfrihet befästas i lagstiftning.

UPPMANING TILL POLITIKER OCH MAKTHAVARE NATIONELLT

- Skriv in i skollagen eller motsvarande att elever har rätt att självständigt organisera sig i elevråd och elevkårer
- Inför utbildningsmoment i den statliga rektorsutbildningen om elevers organisering och föreningsfrihet.
- Ta fram allmänna råd till rektorer om föreningsfrihet.

UPPMANING TILL ALLA SKOLHUVUDMÄN

- Förtydliga i lokala styrdokument att elever har föreningsfrihet och att kränkningar av den inte tolereras.
 - Skriv in i rektorernas tjänstebeskrivning att de ska skapa förutsättningar för elevråd på övre grundskolan
-

TRYCK OCH YTTRANDEFRIHET

Elevråd ska fritt kunna sprida information om sin verksamhet och opinionsbilda i skolan. Elevråd uttrycker sig både i tryckt form, i tal och via andra medier. De gör det genom egna kanaler så som skoltidningar, hemsidor, video, men också via skolans kanaler så som anslagstavlor, hemsidor och liknande. Det är viktigt att elevråd får fri tillgång till skolans kommunikationskanaler och att skolan har allmänna och transparenta regler för hur dessa kommunikationskanaler får användas och att de är lika för alla. Förhandsgranskning av till exempel affischer och utskick till skolans elever ska inte vara ett krav för att få använda skolans kanaler. Skolan ska inte bara låta elevråd kommunicera med eleverna på skolan utan underlätta för att sådan kommunikation sker.

När elevrådet använder sina egna kommunikationskanaler för att sprida information och opinionsbilda får skolan inte censurera, förhandsgranska eller förhindra spridning av informationen.

Elever saknar idag tydlig rättslig status som visselblåsare när det gäller missförhållanden i skolan. För anställda i offentlig verksamhet finns ett meddelarskydd men det är oklart om det omfattar elever.

Detta är något som måste förtydligas för att garantera att elever som pratar med media om dåliga lärare eller dylikt inte riskerar att straffas för det.

UPPMANING TILL POLITIKER OCH MAKTHAVARE NATIONELLT

- Inför utbildningsmoment i den statliga rektorsutbildningen om elevers organisering och tryck och yttrandefrihet.
- Ta fram allmänna råd till rektorer om tryck och yttrandefrihet med avseende på elevråd, elevkårer och skolföreningar.
- Säkerställ att meddelarskydd gäller alla elever, både på fristående och offentliga skolor.

UPPMANING TILL ALLA SKOLHUVUDMÄN

- Förtydliga i lokala styrdokument att elever har tryck och yttrandefrihet och att kränkningar av det inte tolereras.
 - Ge elevråd tillgång till skolornas befintliga kommunikationskanaler utan att kräva förhandsgranskning från skolan.
-

PLATS FÖR ELEVRÅD

ELEVRÅD SKA HA RÄTT TILL ETT EGET RUM OCH FÅ ANVÄNDA SKOLANS LOKALER FÖR ELEVLEDDA AKTIVITETER

För att ett elevråd ska bli framgångsrikt krävs lokaler att bedriva sin verksamhet i. Varje elevråd, eller på de skolor med elevkår, borde därför ha ett eget elevråd- eller elevkårsrum eller motsvarande i skolan som de fritt kan disponera. Där kan elevrådet ha möten, förvara egendom och erbjuda service till sina medlemmar. Det ska finnas ömsesidigt uppsatta regler för hur rummen får användas och hur eventuell uppsägning ska gå till. Detta ska vara en rättighet för alla elevråd på grundskolan.

Tills elevrådsrum blir en lagstadgad rättighet bör alla rektorer som ger elevråden tillgång till ett rum i skolan skriva avtal med elevrådet som reglerar förhållandet mellan parterna. Avtalet ska inte kräva en motprestation från elevrådet i termer av särskild verksamhet eller ett visst förhållningsätt till skolläro-ningen.

Utöver elevrådsrum bör elevrådet få låna skolans lokaler så som klassrum, aulor och dylikt för att bedriva sin verksamhet. Allt detta måste naturligtvis ske på ett smidigt och praktiskt sätt för skolper-sonalen så att det inte leder till merarbete.

UPPMANING TILL POLITIKER OCH MAKTHAVARE NATIONELLT

- Lagstifta så att elevråd får rätt till ett elevrådsrum på sina skolor.

UPPMANING TILL ALLA SKOLHUVUDMÄN

- Förtydliga i lokala styrdokument att elevrådet ska få använda skolans lokaler till sin verksamhet.
 - Teckna avtal utan krav på motprestation med elevrådet när en lokal på skolan upplåts till dem.
-

ÖVERKLAGA BETYG

ELEVER SKA HA RÄTT ATT ÖVERKLAGA BETYG LIKT MEDBORGARE KAN ÖVERKLAGA BESLUT FATTADE AV ÖVRIGA MYNDIGHETER I SVERIGE.

Det finns få myndighetsbeslut som inte går att överklaga, men som påverkar en individ i den stora utsträckning som betyg gör. Vi anser att elever på högstadiet ska kunna överklaga sina betyg för att skapa ett mer rättssäkert betygssystem. Betyg är en subjektiv bedömning gjord i de allra flesta fall av en enskild lärare. Elever ska inte riskera att få lägre betyg på grund av en sämre relation till enskild lärare, och inte heller riskera att framtida betyg blir lägre på grund av att eleven har motsatt sig ett givet betyg.

Betyg på högstadiet har en stor betydelse för elevens möjligheter att söka sig till den gymnasieskola som eleven vill gå på. Därför är det viktigt att ge dem möjlighet att överklaga ett betyg. Idag kan läraren som själv satt betyget, ändra det om det är uppenbart oriktigt på grund av nya omständigheter. På grund av bristen på öppenhet är inte skrivelsen i Skollagen tillräcklig. Därför vill Sveriges Elevråd att elever ska ges möjlighet att överklaga betyg.

UPPMANING TILL POLITIKER OCH MAKTHAVARE NATIONELLT

- Utred frågan om att ge elever på högstadiet rätten att överklaga betyg
-

TID FÖR ELEVRÅD

ELEVER SKA HA TID ATT ENGAGERA SIG I ELEVRÅDET OCH DET SKA FINNAS TID FÖR SKOLGEMENSAMMA MÖTESPLATSER

En utmaning för alla engagerade högstadiel elever är att få tiden att gå ihop. Idag finns det skrivningar i skollagen om att elever ska få tid under skoldagen för att diskutera gemensamma frågor. Det står också att elevrådsaktiva ska få rätt till kompensation för lektioner de missar på grund av sitt uppdrag. Vad detta innebär i praktiken är mycket oklart och det praktiseras inte på de flesta skolor.

Vi föreslår en ny reglering som är bättre anpassad till ett modernt elevengagemang. Idag behövs framför allt en lösning för de elever som sitter i styrelser och eller leder utskott. De lägger ner många timmar och stor energi på att skapa en mer givande skoltid för andra. Det ska inte behöva gå ut över slutbetyget. Exakt hur det ska fungera vill vi utreda närmare.

Scheman bör också planeras på ett sådant sätt att det finns tillfällen under ordinarie skoldag då alla elever är tillgängliga för skolgemensamma aktiviteter. Att bara schemalägga tid för klassråd eller mentorstid är inte tillräckligt för att skapa förutsättningar för elevers organisering. Om sådan tid är avsatt borde den snarare vara en del av skolans inflytandestruktur. Ett bra sätt att uppnå ett schema som skapar goda förutsättningar är att involvera elevrådet i schemalaggningen så att man stämmer av vilka behov de har.

UPPMANING TILL POLITIKER OCH MAKTHAVARE NATIONELLT

- Utred hur elevrådsaktiva kan kompenseras för den tid de lägger ned på ideellt engagemang

UPPMANING TILL ALLA SKOLHUVUDMÄN

- Ge rektorerna i uppdrag att säkerställa att elevrådets förtroendevalda har möjlighet att både klara skoluppgifterna och sitt elevrådsengagemang.
 - Involvera elevrådet i schemalaggningen för att skapa förutsättningar för elevrådsaktiviteter utanför lektionstid.
-

INFLYTANDE OCH PÅVERKAN

ELEVER SKA BÅDE ENSKILT OCH GEMENSAMT I ELEVRÅDET KUNNA PÅVERKA SKOLAN

Vi skiljer på varje elevs individuella rätt att utöva inflytande över sin utbildning och elevers rätt att kollektivt gå samman i elevråd eller elevkårer och påverka skolan. Den nuvarande lagstiftningen om individuellt inflytande är bra, men Skolinspektionen måste jobba hårdare med att få alla skolor att följa den. Det är också viktigt att poängtera att det inte är elevrådets ansvar att skolans inflytandestruktur fungerar det är rektors jobb.

I skolvärlden finns i princip alltid lärarnas och andra personalgruppers organisationer representerade på möten och i viktiga processer som påverkar skolan men elevråden bjuds sällan in som samtalspartner och röstbärare. Finns ett elevråd eller en elevkår på skolan borde det vara rektors ansvar att inkludera den i minst lika stor grad som de fackförbund som representerar arbetstagarna i skolan. Det samma gäller huvudmannen. Personalens representanter är i princip alltid inbjudna till utbildningsnämndernas sammanträden, men elevråden är det i undantagsfall. Detta måste förändras.

Slutligen finns elevskyddsombud som en lagstadgad rättighet för elever. De ska utses av eleverna, men hur är inte reglerat. Vi anser att det är elevrådet som ska utse elevskyddsombuden på skolor där det finns ett väl fungerande och representativt elevråd. Det är av yttersta vikt att elevskyddsombuden sedan får utbildning för sitt uppdrag.

UPPMANING TILL POLITIKER OCH MAKTHAVARE NATIONELLT

- Tillsätt en utredning för att uppdatera och modernisera skollagens kapitel fyra "Inflytande och kvalitet"
- Erkänn elevråd som den legitima organisationsformen för elever på högstadiet och elevkår som den legitima organisationsformen för elever på gymnasiet

UPPMANING TILL ALLA SKOLHUVUDMÄN

- Låt elevråden representera elever i de skolövergripande forum för samråd som genomförs
 - Jämställ elevrådet med personalens fackföreningar när det kommer till information om förändringsprocesser på skolan
 - Bjud in elevrådet till huvudmannens beslutsorgan som elevrepresentanter
-

ELEVHÄLSA

ALLA TJÄNAR PÅ EN GOD ARBETSMILJÖ FÖR BÅDE ELEVER OCH LÄRARE

Varje elev har rätt till en bra arbetsmiljö och elevhälsan har som uppdrag att bidra med att skapa miljöer som främjar lärande och individens fysiska och psykiska hälsa. Elever ska ha tillgång till psykolog, kuratorer, skolsköterska, skolläkare samt personal med specialpedagogisk kompetens. Enligt skollagen behöver inte någon av de ovannämnda tjänsterna finnas på skolan hela tiden, men för den skull alltid kunna bemöta elevernas behov. Vi anser att skolor borde ha en maxgräns för hur många elever det får gå på skolan per tjänst inom elevhälsan. Det bör också finnas en minimumgräns för hur många timmar de olika tjänsterna inom elevhälsan ska finnas på plats på skolan per vecka.

För att säkerställa en god arbetsmiljö ska det enligt Skollagen finnas elevskyddsombud på skolan. På grundskolan ska det finnas två elevskyddsombud per årskurs. Vi menar att det är viktigt att skolor tar sitt ansvar och säkerställer att elevskyddsombud får utbildning och kunskap i ämnet för att utföra sitt arbete. På det sättet kan de kvalitetssäkra arbetsmiljön för eleverna på skolan.

UPPMANING TILL POLITIKER OCH MAKTHAVARE NATIONELLT

- Lagfäst en minimumgräns för hur många timmar per vecka personal inom elevhälsan ska finnas på plats på skolan
- Lagfäst ett maxgräns för hur många elever det får gå på en skola per skolsköterska, kurator och skolläkare.
- Utred vilka resurser som krävs för att stärka elevhälsan i Sverige
- Skapa incitament för skolor att utbilda elevskyddsombud i arbetsmiljö

UPPMANING TILL ALLA SKOLHUVUDMÄN

- Säkerställ att alla elevskyddsombud på skolan får utbildning för att kunna fullgöra ett gott arbete som elevskyddsombud
 - Säkerställ att elevers behov tillgodoses gällande tillgång till personal inom elevhälsan
-

LÄRARE OCH SKOLPERSONAL

ALLA TJÄNAR PÅ ETT KLIMAT SOM PRÄGLAS AV ÖMSESIDIG RESPEKT

Personalens attityder och uppfattningar om elevers organisering är viktiga. Ett positivt klimat mellan lärare och elevråd är en förutsättning för framgång. Det är elevrådets, lärarnas och rektors gemensamma ansvar att upprätta en samtalston som bygger på ömsesidig respekt. Men för att eleveråden ska kunna ta det ansvaret, krävs mötesplatser och forum mellan de olika grupperna där elevrådet kan skapa förtroende för sin verksamhet. Detta är viktigast för ny personal som börjar på skolan. Vi menar därför att elevrådet ska ha en självklar roll i samband med introduktion av ny personal. Då lär sig alla nyanställda vad elevrådet har för roll på skolan.

Om introduktionen påbörjas redan under rekryteringsprocessen och elevrådet får utse representanter som är med och intervjuar kandidater inför att skolan anställer personal så är det också en praktik som vi uppmuntrar.

UPPMANING TILL ALLA SKOLHUVUDMÄN

- Ge eleveråden utrymme att presentera sin verksamhet för ny personal på skolan.

STUDIE- OCH YRKESVÄGLEDARE

ELEVER PÅ HÖGSTADIET SKA HA RÄTT TILL MÖTEN MED UTBILDADE STUDIE- OCH YRKESVÄGLEDARE

Den obligatoriska skolgången sträcker sig i nio år, men majoriteten av dagens elever väljer att läsa vidare på gymnasiet. För att de ska få rätt förutsättningar att göra sina val av skola och programriktning är det viktigt att varje skola har utbildade studie- och yrkesvägledare, samt att eleverna får möjlighet att träffa dem flera gånger under sin skolgång.

I de flesta fall har elever endast ett obligatoriskt möte med en studie- och yrkesvägledare. Detta infaller oftast under slutet av höstterminen i nionde klass, och alltför ofta finns det inte möjlighet för eleverna att boka fler möten. Allt för många elever upplever idag att de får allt för lite eller ingen studie- och yrkesvägledning. Därför behövs studie- och yrkesvägledare som har tid och finns på plats för eleverna på högstadiet.

UPPMANING TILL POLITIKER OCH MAKTHAVARE NATIONELLT

- Säkerställ att studie- och yrkesvägledning erbjuds samtliga elever på högstadiet minst en gång per årskurs.

UPPMANING TILL ALLA SKOLHUVUDMÄN

- Säkerställ att samtliga elever får minst ett möte per årskurs med en studie- och yrkesvägledare
 - Säkerställ att studie- och yrkesvägledare har tillräcklig kompetens och resurser för att möta elevernas behov vid val av gymnasium
-

SAMHÄLLETS STÖD

ELEVRÅDEN SKA FÅ STÖD FRÅN SAMHÄLLET MED EN STABIL OCH FÖRUTSÄGBAR FINANSIERING

Elevrörelsen strävar efter att vara fristående från stat, huvudman och skola. En viktig del av det är att söka finansiering från andra källor än bara det offentliga, men om elevorganisering ska fungera och vara långsiktig måste också offentliga bidrag vara en del av elevrörelsens finansiering. Detta borde vara ett delat ansvar mellan stat, kommuner och landsting samt andra huvudmän.

Även om staten är den största bidragsgivaren finns problem med deras stöd. De bidrag vi får är utformade så att organisationer får mindre pengar per medlem ju fler medlemmar man har. Detta är ett problem för elevrörelsen som potentiellt kan få flera hundratusen medlemmar. Dessutom har LSU – Sveriges Ungdomsorganisationer visat att det offentliga stödet till idrottsrörelsens ungdomsverksamhet är mycket större än stödet till ungdomsorganisationer. Denna orättvisa fördelning vill vi förändra.

Idag får Sveriges Elevråd direkt stöd från knappt ett tiotal kommuner och landsting. Det ger oss möjlighet att jobba mer intensivt med elevråden i de områdena. Idag är det framför allt i storstäderna som stödet är stort vilket inte är bra då elevråd i andra delar av landet då relativt sett får sämre förutsättningar.

UPPMANING TILL POLITIKER OCH MAKTHAVARE NATIONELLT

- Förändra Myndighetens för Ungdoms- och Civilsamhällesfrågor bidragsregler så att de inte missgynnar elevrörelsen. Ungdomsrörelsen ska inte få mindre bidrag än idrottsrörelsens ungdomsverksamhet.

UPPMANING TILL POLITIKER OCH MAKTHAVARE I LANDSTING

- Harmonisera bidragsregler och bidragsnivåer för ungdomsorganisationer mellan landsting så att alla elevråd får lika goda förutsättningar.

UPPMANING TILL ALLA SKOLHUVUDMÄN

- Investera i bättre förutsättningar för elevråd
-